

نحوه استناد به منابع اطلاعاتی الکترونیک در تحقیقات علمی و عملی

دکتر کامران فیضی

علیرضا مقدسی

چکیده

امروزه با گسترش روزافزون کاربردهای فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی به صورت الکترونیک در عرصه پژوهش، رعایت حقوق صاحبان آثاری که حاصل تلاش خود را از طریق شبکه‌های اطلاعاتی محلی و جهانی همچون اینترنت و اینترنت در اختیار سایر نویسندگان و پژوهشگران قرار می‌دهند، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. در این مقاله، ضمن بیان مقدمه‌ای کوتاه درباره اهمیت استفاده از منابع علمی الکترونیک و مزایای بکارگیری آنها، مهمترین تفاوت‌های منابع علمی و تحقیقاتی منتشر شده بر روی کاغذ و اینترنت ذکر شده است. همچنین به مهمترین منابع

---

* - دانشیار دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی

** - کارشناس ارشد مدیریت فناوری اطلاعات از دانشگاه علامه طباطبایی

اطلاعاتی الکترونیکی و عمده‌ترین روش‌های استناد به منابع اطلاعاتی الکترونیک همچون روش مجمع زبان‌شناسی جدید، روش انجمن روانشناسی آمریکا، روش دانشگاه ملی شیکاگو و شورای ویراستاران زیست‌شناسی اشاره گردیده است. ضمناً برای معرفی سبک واحدی در نحوه استناد به منابع اینترنتی، روش «انجمن روانشناسی آمریکا» مورد بررسی تفصیلی قرار گرفته است. در پایان نیز نتیجه‌گیری‌هایی به عمل خواهد آمد.

کلیدواژه‌ها: استناد، منابع الکترونیک، حق مولف، انجمن روانشناسی آمریکا

۱- مقدمه

رشد روزافزون استفاده از اینترنت و دسترسی به این شبکه پویای جهانی باعث شده است، سبک‌ها و الگوهای پژوهش و جستجوی اطلاعات نیز متحول گردد. امروزه بسیاری از پژوهشگران، برای دسترسی به آخرین یافته‌های علمی در حوزه فعالیت تخصصی خود و برای تسریع در انتقال اطلاعات، از شبکه جهانی اینترنت^۱ استفاده می‌کنند. این در حالی است که در گذشته، به طور معمول، برای یافتن اطلاعات از کتاب و نشریات معتبر غیراینترنتی استفاده می‌شد که به تبع آن، مسأله رعایت حقوق مولف، مترجم یا ناشر^۱ نیز در نظر گرفته می‌شد. این به آن معنا است که استفاده از مطالب علمی و تحقیقی دیگران با ذکر منابع و مآخذ مربوط به آن، برای سایر پژوهشگران امکان‌پذیر می‌گردید. با گذشت زمان نیز، سبک‌ها و روش‌های متداول، مناسب و استاندارد هم طراحی شد تا این امر مهم در همه جای دنیا به شکل تقریباً واحدی صورت پذیرد. به عبارت دیگر، بر این موضوع توافق شد که در مورد کتب منتشر شده و مورد استفاده قرار گرفته، مولف یا مولفین، عنوان کتاب، سال انتشار، ناشر و شهر یا کشور محل انتشار کتاب و در صورت لزوم صفحات مورد استفاده در پایان مقالات، کتب، پایان‌نامه و سایر تحقیقات جدید ذکر شود؛ در مورد نشریات

1 -World Wide Web (www)

2 -Copyright ©

هم تقریباً به همین صورت عمل می‌شد. به طوریکه نام نویسنده یا مترجم، عنوان مقاله، سال انتشار، عنوان مجله، شماره مسلسل مجله و صفحاتی که اطلاعات موردنظر در آن مندرج گردیده است، ذکر گردد.

۲- مقایسه منابع اطلاعاتی کاغذی و اینترنتی

اما ماهیت اطلاعات موجود در اینترنت^۱ با اطلاعات چاپ شده بر روی کاغذ^۲ متفاوت است. اطلاعات الکترونیک در مقایسه با اطلاعات کاغذی، دارای محدودیت‌هایی هستند که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف- منابع اینترنتی ثابت نیستند: به عبارت دیگر، اطلاعات موجود در سایت‌های معتبر پیوسته به روز می‌شوند و هر روز هزاران نوع اطلاعات جدید وارد صفحات آنها می‌شود که حتی ممکن است با اطلاعات ارایه شده در قبل نیز کاملاً متفاوت باشند. در عین حال، امکان حذف کامل برخی صفحات یا تغییر مکان آدرس‌دهی عمومی^۳ نیز وجود دارد.

ب- شناسایی مولف واقعی صفحات اینترنتی به مهارت‌های خاص و پیشرفته‌ای نیاز دارد: به طور معمول، نام سازنده و طراحی صفحات اینترنتی در صفحه اصلی یا صفحه خانگی ذکر نمی‌شود. گاهی اوقات، صفحات سازمان میزبان^۴ نیز دربرگیرنده صفحات دیگری است که ارتباط چندانی با صفحه میزبان ندارد. در بسیاری مواقع مشاهده شده است که پدیدآورندگان صفحات اینترنتی بعد از مدتی جای خود را به افراد دیگری می‌دهند. گاهی نیز، صفحات موجود در اینترنت کپی شده صفحات بعضی کتاب‌ها یا نشریات هستند.

---

1 -Softcopy

2 -Hardcopy

3 -Universal Resource Locator (URL)

4 -Host

۳- انواع منابع اطلاعاتی الکترونیک

به نظر می‌رسد شناختن انواع مختلف منابع الکترونیک در بازگویی مآخذ و نحوه استناد به محتویات آن‌ها حائز اهمیت باشد. لذا آشنایی با انواع منابع الکترونیک به صورت زیر ضروری است:

الف - صفحات اینترنتی مربوط به اشخاص: این اشخاص افرادی مانند پژوهشگران، مولفین، دانشمندان، مترجمان، سیاستمداران و صاحبانظران رشته‌های مختلف را دربر می‌گیرند.

ب- صفحات اینترنتی مربوط به سازمان‌ها، دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و جهانی: این سازمان‌ها مواردی همچون «سازمان تجارت جهانی»^۱، «پیمان آتلانتیک شمالی»^۲، «سازمان ملل»، کنگره‌ها و کنفرانس‌ها، موسسات تحقیقاتی همچون «شبکه آموزشی و پژوهشی اروپا»^۳ و کارخانجات تولیدی را شامل می‌شوند.

ج- نشریات الکترونیک^۴ و مجلات الکترونیک^۵: هر روز بر تعداد نشریات و مجلات الکترونیکی عملی، سیاسی، فرهنگی، ورزشی، چه به صورت تخصصی و چه به صورت غیرتخصصی، افزوده می‌شود. این منابع مهمترین منابع اطلاعاتی را برای محققان تشکیل می‌دهند.

د- گروه‌های خبری^۶ و گروه‌های مباحثه‌ای^۷: برای ارتباط مشترکین با یکدیگر به صورت گروهی و تحقیقی از گروه‌های خبری استفاده می‌شود. شبکه بولتن خبری، دارای اتاق‌های درد دل و شبکه اخبار می‌باشد. شبکه اخبار یک سیستم جمعی با بیش از ۵۰۰۰۰ هزار کنفرانس و گروه خبری است که به طور ۲۴ ساعته و در تمام ۲۶۵ روز در سال فعال است.

1 - World Trade Organization (WTO)

2 - North Atlantic Treaty Organization (NATO)

3 - European Academic and Resaearch Network (EARN)

4 -Electronic Journal (e-journal)

5 - Electronic Magazine (e-zine)

6 - News Map

7 -Use Net

۲- روش‌های استناد به منابع اطلاعاتی الکترونیک

با این توضیف، علیرغم وجود محدودیت در استناد به مطالب الکترونیک، وظیفه اخلاقی و حرفه‌ای هر پژوهشگری است تا با رعایت موازین اخلاقی، منابع و مآخذ پژوهش خود را مستند گرداند. به عبارت دیگر، استفاده از مطالب اینترنتی و نتایج تحقیقات دیگران منوط به ذکر نام و آدرس اینترنتی آنان است. بدین ترتیب، علاوه بر لحاظ شدن شرط اخلاقی، خوانندگان پژوهش‌های جدید نیز قادر خواهند بود در صورت لزوم به منابع و مآخذ ذکر شده در پایان گزارش تحقیق یا مقاله رجوع نموده و اطلاعات مورد علاقه خود را از منبع اصلی آن کاوش نمایند. تاکنون، روش‌های متعددی برای بیان منابع و مآخذ مطالب الکترونیک ارائه شده است، اما ذکر جزئیات ضروری می‌تواند تا حدی گره‌گشای مشکلات فعلی باشد. در واقع، برای این کار به شرایط مقطعی باید رجوع کرد تا اطلاعات ارائه شده جوابگوی سئوالات احتمالی کاربران و خوانندگان باشد. البته، روش مجمع زبان‌شناسی جدید^۱، روش انجمن روانشناسی آمریکا^۲، روش دانشگاه ملی شیکاگو^۳ و شورای ویراستاران زیست‌شناسی^۴ روش‌های مورد استفاده فعلی هستند که بیشترین استفاده کننده را دارند. همچنین در جدول ۱، روش‌های استناد و همچنین نشانی وب سایت‌های قابل دستیابی به آنها برای دریافت توضیحات کامل و مفصل به طور خلاصه شده آمده است. در ادامه نگاهی گذرا به روش انجمن روانشناسی آمریکا خواهیم داشت که ظاهراً کاربرد بیشتری نسبت به سایر روش‌های فوق دارد.

1 - Modern Language Association (MLA)

2 - American Psychological Association (APA)

3 - University of Chicago

4 - Council of Biology Editors (CBE)

جدول ۱- روش‌های عمده استناد به منابع اینترنتی و نشانی وبسایت‌های قابل دستیابی به آنها

نشانی وب سایت	روش استناد
http://www.bedfordstmartins.com/online/citex.html	راهنمای جامع استناد به منابع اینترنتی
http://www.uvm.edu/~ncrane/estyles/	فرمت کتابنامه‌ای برای استناد به اطلاعات الکترونیک
http://www.nlc-bnc.ca/iso/tc46sc9/index.html	سازمان بین‌المللی استاندارد کردن مراجع کتابنامه‌ای برای اسناد به منابع الکترونیک
http://www.mla.org/syles/sources.html	استناد به منابع الکترونیک در MLA
http://www.columbia.edu/cu/cup/cgos/idx.basic.html	انتشارات دانشگاه کلمبیا

۵- روش انجمن روانشناسی آمریکا

در ویرایش پنجم کتابچه راهنمای ای. پی. ای.^۱ توصیه‌های مربوط به ارائه منابع و مآخذ در آثار نویسندگان علوم اجتماعی به طور مبسوط بیان شده است. علاوه بر آن، نحوه نگارش و سازماندهی نوشته‌ها به قصد چاپ در مجلات معتبر علمی نیز آمده است. در بخش پایانی آن، ضمیمه‌ای نیز برای استفاده دانشجویان درج شده است. در صفحه ۲۰۷ این راهنما برای استناد به نقل قول‌ها، تعابیر و سایر اطلاعات منابع چنین آمده است: «پژوهش‌های نوشتاری خود را ابتدا با ذکر نام مولف و سپس تاریخ آرایه آن اثر مستند کنید. بدین ترتیب، منابع مورد استفاده را برای خواننده مشخص می‌کنید و خواننده می‌تواند با مراجعه به لیست الفبایی منابع و مآخذ در آخر مقاله، منبع آن را بطور کامل شناسایی کند».

همچنین، نحوه استناد به مطالب الکترونیک در این روش، در واقع اقتباسی از همان سبک به کار رفته در نگارش متون چاپی است که به اختصار به شرح آن می‌پردازیم:

الف - عنوان‌های کتب و مجلات، اعداد، حروف و کلمات مورد تأکید را بصورت

کج یا خمیده درج کنید: به دلیل اینکه خط کشیدن زیر کلمات در منابع اینترنتی به معنای پیوسته بودن آن کلمات است، بهتر است، از انجام این کار اجتناب نموده و به

جای آن، عناوین کتب و مجلات، اعداد، حروف و کلمات مورد تأکید را بصورت کج یا خمیده^۱ درج کنید.

ب- ارجاع داخل متنی باید با فهرست منابع آخر مقالات مرتبط باشد: به همین منظور، باید نام مولف یا عنوان منبع، در صورتی که نام مولف شناسایی نشود، و سپس تاریخ نشر آن مشخص شود. همچنین، می‌توان اطلاعات مربوط به شماره صفحه و فصل را نیز به منابع اضافه نمود. برای ارجاع منابع اینترنتی در داخل متن می‌توان به سه روش به کارگیری یک عبارت راهنما، استفاده از عبارات داخل پرانتز و ترکیبی از دو روش اشاره کرد. در اینجا، این سه روش به طور عملی مورد بررسی و توضیح قرار می‌گیرند:

۱- به کاربردن یک عبارت راهنما: برای بیان نقل قول، تعابیر یا خلاصه مطلب، نام مولف یا عنوان صفحه و اطلاعات دیگر را با استفاده از یک عبارت راهنما به کار ببرید. به مثال عملی این مورد توجه کنید.

مثال عملی: بنیاد بنتون در سال ۱۹۹۸ گزارش کرد که خانواده‌های فاقد تلفن در تماس با مراکز خدماتی برای بهره‌وری از مزایایی که حق قانونی آنها است، با مشکل روبرو می‌شوند. (فصل ۲، اولویت‌های اجتماعی)

براساس یک بررسی (بنیاد بنتون، ۱۹۹۸) جوامع دارای درآمد پایین در مطالبه خدمات از ارائه‌دهندگان خدمات مخابراتی کمتر پرخاش می‌کنند زیرا ارزش چندانی در تکنولوژی نوین نمی‌بینند. (فصل ۲)

نشانی منبع مطالب فوق را می‌توان به صورت زیر در آخر مقاله درج نمود:

- Benton Foundation (1998). *Losing Ground Bit by Bit: Low-income, Communities in the Information Age* [Electronic Version]. Retrieved June 27, 2001 from <http://www.benton.org/library/low-income/two.html>

۲- استفاده از عبارات داخل پرانتز: همچنین می‌توانید نام مولف و تاریخ نشر مطلب را بلافاصله بعد از پایان جمله یا عبارت نقل شده از منبع مورد نظر ذکر نمایید. به مثال عملی زیر توجه کنید.

مثال عملی: خانواده‌های فاقد تلفن در تماس با مراکز خدماتی برای بهره‌وری از مزایایی که حق قانونی آنها است، با مشکل روبرو می‌شوند (بنیاد بنتون، ۱۹۹۸، فصل ۲، اولویت‌های اجتماعی).

نشانی منبع مطالب فوق را نیز می‌توان به صورت زیر در آخر مقاله درج نمود:

- Benton Foundation (1998). *Losing Ground Bit by Bit: Low-income, Communities in the Information Age* [Electronic Version]. Retrieved June 27, 2001 from <http://www.benton.org/library/low-income/two.html>

۳- به کارگیری روش ترکیبی: اگر جمله مورد نقل قول بیش از ۴۰ الی ۵۰ کلمه باشد، می‌توانید نام مولف و تاریخ نشر آن مطلب را در یک جمله مقدماتی بیان کنید و سپس مطلب موردنظر را عیناً ذکر نمایید. پس از پایان مطلب می‌تواند شماره صفحات و فصل و ... را نیز داخل پرانتز اضافه کنید. به مثال عملی زیر توجه کنید.

مثال عملی: واریان (۱۹۹۷) روشی را برای چاپ و نشر مجلات الکترونیک توسط سازمان‌های حرفه‌ای پیشنهاد کرده است. این روش به صورت زیر می‌باشد. ابتدا هیأت تحریریه تشکیل می‌شود. نقش هیأت تحریریه فقط آراستن صفحه اول نشریه به القاب و عناوین استادان برجسته نیست، بلکه اعضای این هیأت می‌توانند نقش فعالانه‌ای ایفا کنند. مولفین مقالات خود را به نشریه ارسال می‌کنند. مقالات دارای سه بخش زیر خواهند بود:

چکیده در حد یک پاراگراف: چکیده قسمت استاندارد از مقالات علمی است و نیاز به توضیح ندارد.

یک خلاصه پنج صفحه‌ای: در خلاصه پنج صفحه‌ای، باید سئوال پژوهش، روش پژوهش و یافته‌ها تشریح شوند.

اصل مقاله در ۲۰ الی ۳۰ صفحه: اصل مقاله دربرگیرنده شواهد تأییدکننده نتایج شامل اسناد آماری، تحلیل اقتصادی، داده‌ها و غیره خواهد بود. این شواهد باید کاملاً فنی بوده و ساختار آن باید مشابه مقالات متعارف علمی باشد.

نشانی منبع مطالب فوق در انتهای مقاله می‌تواند به صورت زیر ملاحظه شود:

- Varian, H.R. (1997, June 11) *The Future of Electronic Journals*. Paper presented at the 1997 Scholarly Communication and Technology Conference. Retrieved June 27, 2001, from <http://www.arl.cni.org/scat/varian.html>

ج- برای استناد به منابع غیرالکترونیک نام مولف، سال نشر و شماره صفحات را در داخل پرانتز قرار دهید: در کتابچه راهنمای انجمن روانشناسی آمریکا آمده است که برای استناد به منابع غیرالکترونیک لازم است تا نام مولف، سال نشر و شماره صفحات داخل پرانتز قرار گیرد. اما در منابع اینترنتی به ندرت با شماره صفحه مواجه می‌شوید. لذا شناساندن محل دقیق اطلاعات گرفته شده براساس شماره صفحه نخواهد بود. در این حالت، اگر متن موردنظر دارای تقسیماتی نظیر شماره پاراگراف یا فصل باشد، در آن صورت می‌توان از این شماره‌ها استفاده کرد. (برای مثال: پاراگراف ۷ یا فصل ۵ و غیره). به مثال عملی زیر توجه کنید.

مثال عملی: مک گان (۱۹۹۵) چنین گفته است که ابرمتن‌های غیرمتمرکز نیز همواره دارای نظم هستند: «گفتن این که ابرمتن‌های الکترونیک اساساً فاقد نظم و سازمان‌یافتگی هستند، بدین معنا نیست که ساختار این نوع متن از هیچ نظامی برخوردار نیست. (Coda: A Note on Rationale of HyperText)

نشانی منبع این مطلب را به شرح زیر خواهد بود:

- McGann, J. (1995) *The Rational of Hypertext*. Retrieved June 27, 2001, from University of Virginia, Institute for Advanced Technology in the Humanities Web site <http://www.jefferson.vllage.Virjinia.Du/public/jjm2f/rationale.html>

د- لازم است نویسندگان عین جملات مورد نقل را از تفاسیر و تعبیر شخصی خود متمایز کنند: به عبارت دیگر، باید تصریح شود که جملات نوشته شده متعلق به چه کسی است. آیا نویسنده مقاله نظر شخصی خود را براساس منابع بیان می‌کند و یا اینکه عین جملات از منبع موردنظر نقل شده است. این کار به تطیل خوانندگان نیز کمک خواهد کرد. در مثال زیر مشاهده خواهید کرد که استفاده از منابع یک عبارت

انعکاسی^۱ به خواننده القا می‌کند که مطلبی که می‌خواند براساس مطالب منبع موردنظر تحلیل و بیان شده است. به مثال عملی زیر توجه کنید.

مثال عملی: سوستریک (۱۹۹۶، مقدمه) بیان نموده است که رشد تصاعدی اطلاعات زیربنایی در کنار رشد انفجاری هزینه توزیع اطلاعات علمی بار مضاعفی بر منابع مالی کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها تحمیل کرده است. (ص ۴۰) اظهارات سوستریک حکایت از آن دارد که نیاز به توزیع اطلاعات زیربنایی و هزینه توزیع آن به معنای این است که در سال‌های آتی بر تعداد نشریات الکترونیک افزوده خواهد شد که قطعاً مزیتی در ارتباطات علمی به شمار می‌آید.

به نشانی منبع مطالب فوق در انتهای مقاله توجه کنید:

- Sosteric, M. (1996) Electronic Journals: The grand information future? **Electronic Journal of Sociology**, 4 (1). Retrieved June 27, 2001, from <http://www.sociology.org/content/vol004.001/sosteric.html>

۵- فهرست منابع را بعد از متن مقاله و به صورت الفبایی مرتب شده بنویسید:

فهرست منابع بعد از متن مقاله، ولی پیش از ضمائم آن، به صورت الفبایی مرتب گردیده و درج می‌شود. الگوی پیشنهاد شده برای مقالات الکترونیک در انجمن روانشناسی آمریکا به شرح زیر است:

- Author's name (Last name, first and any middle initials). (Date of Internet Publication). Document title [URL, if applicable]. Retrieval statement.

به عبارت دیگر، نام مولف (نام خانوادگی، حروف اول نام). (تاریخ نشر). عنوان

متن. آدرس یاب اینترنتی (در صورت دسترسی و امکان). جزئیات دسترسی به اطلاعات.

ز- تفاوت منابع و مآخذ در وب و نشریات کاغذی (غیرالکترونیک)

در محیط وب، علاوه بر تغییر در شیوه پژوهش، منابع به صورت جدیدی مستند

می‌شوند و آن استفاده از لینک‌های ابرمتنی^۲ است. به عبارت دیگر، فهرست منابع،

1 - Source- reflective Statement

2 -HyperText

ضمایم و سایر توضیحات به صورت لینک در مقالات الکترونیک گنجانده می‌شوند و با کلیک کردن بر روی این لینک‌ها می‌توان به اصل منابع و توضیحات دسترسی پیدا کرد. بنابراین، اصل منابع و توضیحات همراه خود مقاله، بصورت اطلاعات شناور در اینترنت موجود می‌باشد.

اطلاعاتی که خوانندگان به منبع اصلی آن‌ها رجوع می‌کنند، در اینترنت متفاوت و متنوع است. کتابچه راهنمای انجمن روانشناسی آمریکا متذکر شده است که غالب منابع اینترنتی ذکر شده در نشریات این انجمن مواردی هستند که از طریق وب می‌توان به آن‌ها دسترسی پیدا کرد. همچنین، در این کتاب توصیه شده است که نشانی‌های مناسب و فعالی ارائه شود و از ذکر نام صفحات خانگی تا حد امکان خودداری گردد. به علاوه تاکید گردیده است که برای اطمینان از فعال بودن آدرس‌ها، حتماً لینک‌های ارائه شده را تست کنید. اکنون به چند منبع الکترونیک زیر توجه نمایید.

الف - کتاب

- Bryant, P. (1999). *Biodiverstiy and Conservation*. Retrieved October 4, 1999, from <http://www.darwin.bio.uci.edu/~sustain/bio65/titlepage.html>

ب - مقاله‌ای از یک نشریه الکترونیک

-Fine, M. and Kurded, L.A. (1993) Reflections on Determining Authorship Credit and Authorship Order on Faculty-student Collaborations. *American Psychologist*, 48, 114-117 Retrieved June 27, 1999, from <http://www.apa.org/journals/amp/Kurdek.html>

ج - چکیده

-Issac, J.D., Sansone, C. and Smith, J.L. (1999, May). Other People as A source of Internet in an Activity. *Journal of Experimental Social Psychology*, 35, 293-265. Abstract retrieved June 27, 1999, from IDEAL database site <http://www.europe.iddealibrary.com/>

د- مقاله‌ای در مجلات الکترونیک

- Adler, J. (1999, May 17). Ghost of Everest. Newsweek retrieved May 19, 1999, from <http://www.newsweek.com/nw-srv/issue/20-99a/printed/int/scocu/so01201.html>.

۵- پست الکترونیک^۱: بسیار جالب توجه است که در اسلوب انجمن روانشناسی آمریکا به پیام‌های الکترونیک توجه بسیار شده و توصیه گردیده که به این نوع مطالب تحت عنوان مکاتبه شخصی ارجاع شود. همچنین، انجمن روانشناسی آمریکا، در زمینه مطالب پستی شامل پست الکترونیک، گروه‌های مباحثه‌ای، پیام‌های فهرست شده^۲، گروه‌های خبری و ارتباط همزمان توصیه‌هایی برای استناد به این منابع ارائه نموده است. اما تأکید بر این مطلب است که ارتباط علمی آن‌ها حتماً در نظر گرفته شود. به مثال عملی زیر توجه کنید.

مثال عملی: استاد راهنمای من (مکاتبه شخصی، ۱۸ نوامبر ۱۹۹۸) به من اطلاع داد که موضوع پیشنهادی من برای پایان‌نامه پذیرفته شده است.

نتیجه‌گیری

رواج روزافزون طراحی و راه‌اندازی پایگاه‌های اطلاعاتی کتابخانه‌ای و غیرکتابخانه‌ای در اینترنت، نیاز به دانش بهره‌گیری و مستندسازی آنها را روز به روز ملموس‌تر و ضروری‌تر نموده است. این مقاله با این هدف ارائه شده است که پژوهشگران، نویسندگان و دانشجویان ضمن انجام تحقیقات خود، جنبه اخلاقی حقوق مولف را رعایت نموده و این امکان را به خوانندگان خود بدهند که با مراجعه به منابع و مآخذ علمی و عملی ذکر شده در پایان مقالات، به اصل منابع نیز دسترسی پیدا کنند. در این مقاله ضمن اشاره به چهار روش مجمع زبان‌شناسی جدید، انجمن روانشناسی آمریکا، روش دانشگاه ملی شیکاگو و شورای ویراستاران زیست‌شناسی در استناد به منابع اینترنتی، روش انجمن روانشناسی آمریکا به تفصیل مورد بررسی قرار گرفت.

1 -Electronic Mail (e-mail)

2 -Listserv

همچنین در توصیه‌نامه و شیوه‌نامه این روش برای استناد به فایل‌های بایگانی شده در اینترنت^۱ یا فایل‌های قابل بارگذاری^۲ و فایل‌های گوفر^۳ نیز راه‌هایی بیان شده است که از پرداختن به جزئیات این موارد صرف‌نظر شد.

---

1 - Telnet
2 - Upload and Downloadable Files
3 - Gopher

منابع و مأخذ

- 1- American Psychological Association (1999). "**Electronic Reference Formats Recommended by the APA**". Retrieved July 27, 2002, from <http://www.apa.org/journals/webreef.html>.
- 2- American Psychological Association (2001). "**Publication Manual of the APA**". American Psychological Association, 5th ed., Washington, DC.
- 3- Crane, N. and X.Li (1999). "**Electronic Styles: A Handbook for Citing Electronic Information**". Retrieved July 20, 2002, from <http://www.uvm.edu/~ncrane/estyles>
- 4- Walker, J. (2000). "**Columbia Online Style: MLA-Style Citations of Electronic Sources**", Retrieved July 25, 2002, from <http://www.mla.org/style/sources.html>
- 5- University of Chicago Press (1993). "**The Chicago Manual of Style**". University of Chicago Press, 14th ed., Chicago, Retrieved July 7, 2002, from <http://www.bedfordstmartins.com/online/citex.html>.